

Kliimaministri määruse
„Ettevõtete ressursitõhususe investeringute toetuse andmise tingimused ja kord
perioodil 2021–2027“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse (edaspidi ÜSS2021_2027) § 10 lõike 2 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 12.05.2022 määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) § 41 lõikega 1.

Ettevõtete ressursitõhususe investeringute toetust on varem antud ELi perioodi 2014–2020 vahenditest prioriteetse suuna „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus“ meetme „Ettevõtete ressursitõhusus“ tegevuse „Investeeringud parimasse võimalikku ressursitõhusasse tehnikasse; ressursijuhtimissüsteemide ja toetavate IT-rakenduste toetamine“ kaudu ning toetatakse taaste- ja vastupidavuskava alusel keskkonnaministri määruse 19.07.2022 nr 33 alusel.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakonna nõunikud Toomas Luhse (e-post toomas.luhse@kliimaministeerium.ee, tel 605 4315), Marika Lillemets (e-post marika.lillemets@kliimaministeerium.ee, tel 626 2867) ja finantsosakonna struktuuritoetuste nõunik Eerika Purgel (e-post eerika.purgel@kliimaministeerium.ee, tel 626 0709). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Juriidilise ekspertiisi teostas Kliimaministeeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk. Keeletoimetaja oli Kliimaministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Aili Sandre.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 29 paragrahvist, mis on liigendatud 10 peatükki. Peatükid jagunevad järgmiselt:

1. Üldsätted
2. Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr
3. Nõuded taotlejale ja taotlusele
4. Toetuse taotlemine
5. Taotluse menetlemine
6. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine
7. Toetuse saaja õigused ja kohustused
8. Aruannete esitamine
9. Toetuse maksmise tingimused
10. Finantskorrektsioonid, vained ja jõustumine

Eelnõu 1. peatükis on kirjeldatud üldsätted.

Toetatav tegevus panustab „Eesti 2035“ pikaajalise strateegilise sihti „Eestis on tugev, uuendusmeelne ja teadmispõhine ning vastutustundlik majandus“, viies Eestis ellu ÜRO üleilmseid säästva arengu eesmärgi 12.2 „Saavutada 2030. aastaks loodusvarade säästev majandamine ja tõhus kasutamine“ ning 12.4 „Saavutada 2020. aastaks kemikaalide ja kõikide jäätmete keskkonnaohutu käitlemine kooskõlas kokkulepitud rahvusvaheliste raamistikega kogu nende elutsükli jooksul ning vähendada oluliselt nende sattumist õhku, vette ja pinnasesse, et viia miinimumini nende negatiivne mõju inimese tervisele ja keskkonnale“.

Toetatav tegevus aitab saavutada „Eesti 2035“ strateegia aluspõhimõtete hoidmist ja aitab kaasa sihi „Majandus – Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ saavutamisele

keskkonna- ja kliimaeesmäärke ning regionaalarengut toetaval moel. Seda hinnatakse toetuse andmisel näitajatega „ressursitootlikkus“, „kasvuhoonegaaside netoheide ekvivalenttonnides“ ja „ringleva materjali määr“ ja „tööjõu tootlikkus“.

Toetatav tegevus aitab saavutada ELi ringmajanduse tegevuskava eesmärgi kiirendada majanduse ümberkorraldamiseks tehtavaid muudatusi, mis on ette nähtud Euroopa rohelise kokkuleppega.

Ressursitõhususe edukas rakendamine eeldab süsteemset lähenemist, st investeeringute tegemiseks peab eelnevalt olema tehtud põhjalik analüüs, mis aitaks välja tuua probleeme ja kitsaskohti ning leida neile sobivad lahendused.

Esiteks parandatakse ettevõtete teadlikkust, mis suurendab huvi ressursitõhususe ja selle võimaluste vastu. Ringmajanduse ja kemikaalivaldkonna eksperte koolitatakse kliimaministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2029 tegevuskava ja eelarve kinnitamine ringmajanduse alase teavituste ja koolituste läbiviimiseks ning lahenduste rakendamiseks“ alusel. Kui auditid/analüüsid on tehtud, on võimalik ettevõtetele pakutavaid ressursisäästulahendusi rakendada asuda.

Paragrahvi 1 lõige 1 kirjeldab toetuse andmise aluseid.

Paragrahvi 1 lõige 2 kirjeldab, millise programmi raames toetust eraldatakse ning millist tegevust meede aitab saavutada.

Paragrahvi 1 lõige 3 kirjeldab toetatavate tegevuste valimise aluseid.

Eelnõu § 2 lõikes 1 on defineeritud määruses kasutatud terminid.

Lõike 2 punktides 1–23 täpsustatakse terminid määruse tähenduses, et oleks võimalik sätestada ja piiritleda rahastatavad tegevused, nende prioriteetsus ning projekti panus meetme eesmärkidesse.

Punktis 1 selgitatakse, et abikõlbliku kulu aluseks olev tegevus peab olema tehtud ja kuludokument koostatud abikõlblikkuse perioodil ning olema vajalik ja mõistlik. Kulu aluseks olev tegevus peab olema kooskõlas kehtiva õigusega, eelkõige ühendmääruse ja käesoleva määrusega.

Punktis 5 toodud energiatõhususe termin tuleneb üldise grupierandi määruse artikli 2 punktist 103.

Punktis 6 toodud innovatsioon on uute ideede ja teadmiste kasutamine uudsete lahenduste rakendamiseks, mis hõlmab toodete ja teenuste väljatöötamist ning uuendamist (tooteinnovatsioon), vastavate turgude hõivamist ja laiendamist (turuinnovatsioon), uute tootmis-, tarne- ja müügimeetodite loomist ning juurutamist (protsessiinnovatsioon), uuendusi juhtimises ja töökorralduses (organisatsiooniinnovatsioon) ning töötingimuste ja personali oskuste arendamist (personaliinnovatsioon).

Punktis 7 toodud kliimakindluse tagamist hinnatakse ning asjakohane analüüs esitatakse vajaduse korral koos taotlusega. Taristu kliimakindluse tagamise hindamisel tuleb lähtuda Euroopa Komisjoni teatisest nr 2021/C 373/01 „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021–2027“ (ELT C 373, 16.9.2021, lk. 1–92).

Taristuinvesteeringute puhul, mille kestvus on vähemalt viis aastat, tuleb taotlusele lisada kliimakindluse tagamise hinnang rakendusüksuse kehtestatud vormil. Taristu on näiteks hooned, võrgutaristu (nt elektrivõrgud, veetaristu), jäätmete käitlussüsteemid, muud materiaalsed varad. Taristuprojektid, mille puhul on vajalik kliimakindluse tagamine, hõlmavad uue taristu rajamist või olemasoleva taristu terviklikku uuendamist või laiendamist. Taristuprojektide korral on vaja arvestada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis tähendab, et taristuprojektid peavad suurendama energiatõhusust, et seeläbi kokku hoida energiakulu ning toetada kliima- ja keskkonaeesmärkide saavutamist. Taristu hõlmab nii uut taristut kui ka olemasoleva taristu uuendamist, ajakohastamist ja laiendamist.

Punktis 13 toodud ressursi termin katab tootmises kõiki kaupade ja teenuste valmistamiseks vajalikke tootmistegureid, sh toore, energia, vesi, jäätmed.

Punktis 14 täpsustatakse ressursitootlikkuse terminit. Ressursitootlikkus on sisemajanduse koguprodukti (SKP, referentsaasta 2015) ja kodumaise materjalitarbimise (DMC) suhe. DMC tähendab kõiki Eestis tarbitud tahkeid, vedelaid ja gaasilisi materjale, millel on majanduslik väärtus ja mida kasutatakse tootmise ja tarbimise protsessis. Sõna „kodumaine“ tähistab materjali, mis Eestis tarbiti, st nii kodumaisest keskkonnast ammutatud kui ka imporditud materjal, samas kui eksporditud materjal on välja arvatud. DMC suurimad kategooriad on fossiilsed kütused, mineraalid ja biomass. SKP kasvutempo mõõtmiseks viiakse jooksevhindades SKP peelmise aasta hindadesse ja leitakse saadud mahumuutused referentsaasta taseme järgi. Seda nimetatakse SKP arvutamiseks aheldamise meetodil. Hinnamuutused seega SKP kasvutempot ei mõjuta. Selleks, et vältida turuhindade kõikumisi, lähtutakse ressursisäästu arvutustes püsihindadest (st taotluse esitamise aasta hindadest).

Punktis 17 toodud tootmisjäägiks võivad näiteks olla soe vesi, jääksoojus, saepuru, süsihappegaas. Lisaks võib tootmisjäägiks olla kõrvalsaadus, aga mitte jäätmed.

Paragrahvis 3 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ning seatakse oodatav tulemus.

Lõige 1 defineerib toetuse andmise eesmärgi, määramata täpselt toetatavat tegevust. Toetuse andmise eesmärk tuleneb eelkõige Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukusest, mis on jätkuvalt suur (üks suuremaid ELis, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/sdg_12_20). Selle parandamiseks on vaja teha investeeringuid innovaatilistesse rohetehnoloogiatesse ja ressursitõhusatesse lahendustesse. Kõnealuse meetme tegevus peab soodustama selliste investeeringute tegemist ettevõtetes. Majanduses jäetakse kõrvale väärtuslikke materjale, mistõttu suureneb nõudlus ja konkurents ammenduvate ja mõnikord nappide ressursside järele. Lisaks kahjustab surve loodusvaradele üha rohkem keskkonda. Seetõttu võib ressursside tõhusam kasutamine anda olulist majanduslikku ja keskkonnamõju. Lisaks on ressursi tõhusamal kasutamisel oluline mõju kasvuhoonegaaside heite vähendamisele (on hinnatud, et toodetega on seotud 45% kogu heitest, <https://ellenmacarthurfoundation.org/completing-the-picture>), et aidata kaasa kliimanetraalsele majandusele, vastupidavusele ja kliimamuutustega kohanemisele. Riigi konkurentsivõime sõltub üha enam majanduse ressursi- ja energiamahukusest ning eri sektorite võimest kasvatada ressursi- ja energiasäästu uute tehnoloogiate ja lahenduste kasutuselevõtu kaudu. Ettevõtete sammud tootmise tõhustamisel, sh materjalide ja jäätmete ringlussevõtu suurendamisel, jäätmetekke vähendamisel ning energiakasutuse optimeerimisel on olnud ebapiisavad. Käsikäes majandusarenguga suurenevad jätkuvalt energia- ja loodusressursside kasutus, jäätmetekke ja negatiivsed keskkonnamõjud. Konkurentsivõimelise ja mitmekesise tööstusbaasi säilimiseks ja edasiarenemiseks tuleb muuta tööstussektor senisest energia- ja ressursitõhusamaks, edendada loodusressursside kasutust vähendavaid tehnoloogiaid ja tootmismeetodeid ning suurendada investeeringuid tehnikasse. Konkreetsete lahendustena võivad olla näiteks liiniseadistused, automaatika jms.

Lõigetes 2 ja 3 kirjeldatakse meetme nimekirja väljund- ja tulemusnäitaja panustamist.

Näitajate sisu ja aruandluse tingimusi kirjeldatakse perioodi 2021–2027 näitajate metoodikas.

Perioodi 2021–2027 meetme nimekirja väljundnäitaja nimetus ja mõõtühik	Algtase ja aasta	2024 vahesiht tase	2029 sihttase	Selgitav teave
Ringmajanduses toetatavad ettevõtjad*	Ei kohaldu	15	75	Toetust saanud unikaalsete ettevõtete arv. Näitajasse loetakse vaid ettevõtjaid äriseadustiku tähenduses (s.o füüsilisest isikust ettevõtja, osäühing, aktsiaselts, täisühing, usaldusühing, tulundusühistu). Saavutustase esitatakse pärast projekti tegevuste lõpetamist lõpparuandes.

Perioodi 2021–2027 meetme nimekirja tulemusnäitaja nimetus ja mõõtühik	Algtase	Aasta	2024 vahesiht tase	2029 siht-tase	Selgitav teave
Esmase toorme sääst projektidega (tonni aastas)	0	2021	ei kohaldu	37 500	Toetatud projekti tulemusel tekkiva esmase toorme sääst ühe aasta kohta. Saavutustase esitatakse järelaruandega aasta pärast projekti lõppemist tegelikele mõõdetud andmetele tuginedes. Arvutusmetoodika leiab KIKi veebilehelt.

* Sealhulgas peetakse eraldi arvestust väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate ning suurte ettevõtjate arvu üle.

Lõigetes 4 ja 5 kirjeldatakse „Eesti 2035“ sihti, millesse määruses kirjeldatud toetatav tegevus panustab. Toetatavates projektides arvestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706), artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid. Toetatavate projektide tegevused aitavad kaasa „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisele ning sihi „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ja selle alamsihi „Eesti majandus on tugev ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ning leiab uusi äri võimalusi“ eesmärkide saavutamisse.

Võrdsed võimalused teemal eraldi tegevusi ei toetata, sest toetatavad tegevused panustavad ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamisele. Kõigil huvitatud ettevõtjatel on võimalus taotleda toetust ressursiauditi tegemiseks. Need ettevõtted, kes selle määruse alusel taotleda ei saa, saavad samadel tingimustel minna toetust taotlema KIKi keskkonnakorralduse programmist. Meede panustab ettevõtete konkurentsivõime ja jätkusuutlikkuse parandamisse ning mitmekesise tööstusbaasi säilimisse ja edasiarenemisse. Ressursitõhusad ettevõtted suudavad paremini konkureerida ka teiste ELi liikmesriikide ettevõtetega.

Soolisse võrdõiguslikkuse teemal eraldi tegevusi ei toetata, sest toetatavad tegevused panustavad ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamisele.

Ligipääsetavuse teemal eraldi tegevusi ei toetata, sest toetatavad tegevused panustavad ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamisele.

Meetme rakendamisel peetakse silmas tasakaalustatud **regionaalse arengu** eesmäärke, mille saavutamist hinnatakse tööviljakuse regionaalsete erisuste kahanemise järgi. Ressursitõhususe kasvul on suur potentsiaal suurendada tööviljakust. Kuna maakondlikud tööviljakuse näitajad ettevõtlusvaldkondade kaupa ei ole kättesaadavad, lähtutakse regionaalsete eesmärkide saavutamise kavandamisel töötleva ja mäetööstuse ettevõtete arvust maakondades. Näitajasse panustamine projektiga toimub siis, kui tööviljakus projekti piirkonnas kasvab. Projektiga ei panustata sellesse näitajasse, kui projekti viiakse ellu Tartu- ja Harjumaal. Arvestatakse Vabariigi Valitsuse tegevusplaani ülesandega suunata „Nutikam Eesti“ ja „Rohelisem Eesti“ ettevõtlusmeetmete puhul vähemalt 40% toetustest väljapoole Tallinna ja Tartu regiooni. Eelneva perioodi sarnase toetusmeetme andmestikust (allikas: struktuuri-toetuse registri aruandlussüsteem, aruanne kajastab andmeid 23.08.23 seisuga) nähtub, et ressursiinvesteeringute toetused jagunesid maakondadesse valdavalt korrelatsioonis töötleva ja mäetööstuse ettevõtete arvuga maakonnas (v.a Harju- ja Ida-Virumaal) ning Harjumaal ja Tartumaal ettevõtjate toetatud projektide arv ja toetusmaht jäid 60% piiresse kõigist toetatud projektidest ja kogu toetusmahust, seega ei ole täiendavate regionaalsete sekkumiste rakendamine otseselt vajalik. Küll aga jälgitakse tegevuse elluviimise jooksul toetuse maakondlikku jaotust ning vajaduse korral kavandatakse muudatused toetuse andmise tingimustes. Selleks, et tagada Vabariigi Valitsuse tegevusplaani ülesande täitmine on määrusesse lisatud eraldi säte (§ 13 lg 2).

Ida-Virumaal saadi toetust proportsionaalselt vähem võrreldes mäe- ja töötleva tööstuse ettevõtete arvuga piirkonnas. Osalt võib see olla tingitud asjaolust, et seda määrust ei kohaldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi, artiklis 7 toodud tegevustele, millega tegelevaid ettevõtteid on Ida-Virumaal enam. Küll aga rakendatakse Ida-Virumaal ettevõtetele kõrgemat regionaalabi määra.

Kliima ja keskkonnahoid on väga tähtis, sest toetatavad tegevused panustavad ressursitõhusale majandusele ülemineku edendamisele. Toetuse andmise eesmärk on tõhustada ettevõtete ressursikasutust. Info sihi ja näitaja kohta kantakse struktuuritoetuste registrisse (SFOSi). Lõikes 6 tuuakse välja, et toetuse andmisel on projekti täiendav spetsiifiline näitaja määruse § 5 lõike 1 punktides 1–3 toodud toetatav tegevus ja selle arv ja § 17 lõike 1 punktides 1 ja 4–7 toodud tegevus ja selle tulemus.

Paragrahvi 4 lõigetes 1 ja 2 sätestatakse määruse rakendusüksus ja -asutus. Rakendusüksus on Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus ning rakendusasutus Kliimaministeerium. Lõigetes 3–4 sätestatakse rakendusüksuse kohustused.

Eelnõu 2. peatükis sätestatakse toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr.

Paragrahvi 5 lõikes 1 sätestatakse tegevused, mida toetatakse seoses tootmisprotsessi ümberkujundamisega. Toetust antakse järgmisteks tegevusteks:

1) ressursitõhusa lahenduse väljatöötamine ja rakendamine. Toetatakse terviklikke insenertehnilisi lahendusi, millega kaasneb ressursisääst. Lahendused hõlmavad nii tootmis- kui ka tarneahelate tõhustamist. Terviklike lahenduste all mõistetakse selliseid lahendusi, mis hõlmavad näiteks tegevusi alates tootmise optimeerimisest kuni hoonete renoveerimiseni/ressursisäästlikumaks muutmiseni. Oluline on esmalt hinnata olemasolevat ressursikasutust ja alles siis dimensionida tulevast kasutust. Hoonete puhul tuleb silmas pidada, et need peavad olema otseselt seotud tootmise või teenusega (tootmishoonete soojustamine ja nende energiatõhusamaks muutmine eeldusel, et tootmistevõime spetsiifikast lähtudes on vaja hoida hoones temperatuuri, rõhku või muud olulist tegurit), mitte aga lihtsalt

ettevõtte töötingimuste parandamiseks, ilma et sellega kaasneks ettevõtte tootmises ressursitõhususe kasvu;

2) seadmete soetamiseks ja/või väljavahetamiseks uuenduslike ja ressursi säästvamate vastu. Toetatakse tehnoloogiate uuendamist, mille tulemusena nõuab sama toodangu tootmine vähem ressursi (sh süsteemide parandamine). See võimaldab sama toorainehulgaga saada rohkem toodangut. Toetatakse lahendusi, mis parandavad ettevõtte tootmisprotsesse. Selleks võib olla protsessi reorganiseerimine või mõni muu lahendus;

3) seadme soetamiseks oma tootmisjääkide kasutamiseks, mis vähendab primaarse ja suurendavad teisese toorme kasutamist tootmisprotsessis. Toetatakse lahendusi, mille tulemusena saab ettevõtte ära kasutada enda tegevuses tekkivaid tootmisjääke;

4) toetuse kasutamisest teavitamiseks ja avalikustamiseks.

Lõike 2 järgi rakendub meetmele horisontaalse põhimõttena „ei kahjusta oluliselt“ põhimõte, mille järgi toetatavad tegevused ei kahjusta oluliselt ühtegi keskkonnanäesmärki.

Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021 määruse (EL) 2021/1060 artiklis 9 toodud põhimõttega „ei kahjusta oluliselt“. Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava „ei kahjusta oluliselt“ analüüsi tegi Rahandusministeeriumi tellimusel Hendrikson & Ko. Analüüs tõi välja, et rakenduskavas planeeritud meetmed on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ printsiibiga. Seda põhimõtet tuleb tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43, *edaspidi taksonoomiamäärus*), artikli 17 tähenduses. Selles artiklis on määratletud, mida tähendab „oluline kahju“ taksonoomiamäärusega hõlmatud kuue keskkonnanäesmärgi saavutamisele.

Selleks, et meede vastaks „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttele, ei tohi toetatav tegevus kahjustada järgmisi keskkonnanäesmarke:

1) *kliimamuutuste leevendamine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutuste leevendamist, kui see põhjustab olulist kasvuhoonegaaside heidet. Toetatavad tegevused ei tekita eeldatavalt kahju hinnatavale eesmärgile, neil puudub negatiivne mõju kliimamuutuste leevendamisele, pigem on mõju positiivne. Uuenduslike ja ressursitõhusamate seadmete kasutamisel on võimalik kasvuhoonegaaside heide väiksem. Väiksemast ressursivajadusest tingituna väheneb vajadus toota uusi materjale, mille tootmisega kaasneks kasvuhoonegaaside heide;

2) *kliimamuutustega kohanemine*: tegevus kahjustab oluliselt kliimamuutustega kohanemist, kui see põhjustab praeguse kliima ja eeldatava tulevase kliima kahjuliku mõju suurenemist tegevusele endale või inimestele, loodusele või varadele. Määruse tegevustel puudub otsene mõju kliimamuutustega kohanemisele. Kaudne mõju seisneb selles, et tänu väiksemale ressursivajadusele väheneb mõju keskkonnale ja sellest tingituna ka võimalik mõju kliimamuutuste tekkele;

3) *vee- ja mereressursside kestlik kasutamine ja kaitse*: tegevus kahjustab oluliselt vee- ja mereressursside kestlikku kasutamist ja kaitset, kui see kahjustab veekogude, sealhulgas pinna- ja põhjavee head seisundit või head ökoloogilist potentsiaali, või mereala head keskkonnaseisundit. Määruse raames toetatavad tegevused ei kahjusta seda eesmärki, pigem positiivne mõju, sest tänu ressursitõhusamatele seadmetele väheneb ka veekasutus;

4) *ringmajandus, sh jäätmetekke vältimine ja jäätmete ringlussevõtt*: tegevus kahjustab oluliselt ringmajandust (sh jäätmetekke vältimist ja jäätmete ringlussevõttu), kui see põhjustab olulist ebatõhusust materjalide kasutamisel või loodusvarade otsesel või kaudsel kasutamisel, või suurendab oluliselt jäätmete teket, põletamist või kõrvaldamist, või kui jäätmete pikaajaline kõrvaldamine võib oluliselt ja pikaajaliselt kahjustada keskkonda.

Määruse tegevustel on positiivne mõju. Ressursitõhusate seadmete ja oma tootmisjääkide kasutamisega väheneb vajadus uute ressurside järele ning ressursse kasutatakse säästlikumalt ning väheneb jäätmete;

5) *saastuse vältimine ja tõrje*: määruse raames toetatavad tegevused ei kahjusta seda eesmärki. Tegevus kahjustab oluliselt saastuse vältimist ja tõrjet, kui see suurendab märkimisväärselt saasteainete heidet õhku, vette või pinnasesse. Ressursitõhusamad seadmed vähendavad reostuse oht, kuna suurem osa ressursist kasutatakse tootmiseks ära ning jäätmeid tekib vähem. Oma tootmisjääkide kasutusega väheneb samuti jäätmete ke ja sellest tingitud võimalik reostus;

6) *elurikkuse ja ökosüsteemide kaitse ja taastamine*: tegevus kahjustab oluliselt elurikkuse ja ökosüsteemide kaitset ja taastamist, kui see kahjustab märkimisväärselt ökosüsteemide head seisundit ja vastupidavust või kahjustab elupaikade ja liikide, sealhulgas liidu tähtsusega liikide kaitsestaatust. Määruse raames toetatavatel tegevustel on kaudne positiivne mõju. Tänu ressursitõhusamatele seadmetele väheneb uue ressursi hankimise vajadus ja sellega seoses mõju keskkonnale.

Kõikide taotluste hindamisel lähtutakse põhimõttest, et toetatakse vaid neid projekte, kus toetatavad tegevused on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtetega.

Paragrahvis 6 lõiked 1–10 kirjeldavad riigiabi andmisega seonduvat.

Paragrahvis 7 sätestatakse abikõlblikud kulud.

Lõikes 1 viidatakse ÜSS2021_2027 peatükile 5 ning eelnõukohase määruse tingimustele, millele peavad abikõlblikud kulud vastama.

Lõikes 2 määratakse abikõlblikeks nende tegevuste kulud, mis on kirjeldatud eelnõu §-s 5, saavutavad tulemused, nagu kirjeldatud eelnõu §-s 3, mis jäävad §-s 9 sätestatud piirmääradesse ning vastavad otsusele, mis tehti taotluse rahuldamisel. Samuti on välja toodud abikõlblikkuse tingimused üldise grupierandi määruse alusel antava riigiabi puhul. Lõikes 3 määratakse, et abikõlblikud kulud on kindlasummalise makse alusel kuni 200 000-eurose kogumaksumusega projektide korral. Kogusumma arvutab rakendusüksus eelarveprojekti alusel. Selleks on taotleja esitanud hinnavõrdluse. Hinnavõrdluse tegemiseks oleks vaja vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust üksteisest sõltumatult pakkujalt ning pakumuse lähteülesande kirjeldust koos küsitud pakumuste infoga kirjalikult taasesitamise vormil. Kui kolme sõltumatut hinnapakumust ei ole võimalik esitada, tuleb taotlusele lisada sellekohane põhjendus. Taotleja peab olema teinud piisavaid pingutusi kolme võrreldava hinnapakumise saamiseks, millega tagada konkurentsi ärakasutamine ning optimaalne hinna ja kvaliteedi suhe. Konkurentsi võimelist hinda saab tõendada võrreldavate pakumistega. Näitlikult olukorda, kus on küsitud kolm hinnapakumist, kuid esitatud/saadud vaid üks pakumuse, ei saa lugeda piisavaks, st toetuse saajal tuleb veel uurida potentsiaalsete võrreldavate pakumiste saamise võimalusi, sest ei saa piirduda ühe ettevõtte esitatud pakumusega (sh juhtudel, kus pakkujad on näiteks pakumiste esitamisest loobunud). Seejuures on oluline, et pakumuste võtmise protsess on selge ja läbipaistev, pakumuste esitamiseks on antud piisavalt aega ning taotleja on need dokumenteerinud, et tagada kontrollijale olemasolu (sh võimalike auditite raames). Olukorras, kus toetuse saaja hinnangul ei ole kolme hinnapakumist võimalik saada, peab sellekohane põhjendus olema veenev ja põhjendatud (nt ei saa aktsepteerida põhjendusi, et tegemist on pikaajalise koostööpartneriga vms).

Lõikes 3 reguleeritakse toetuse maksmist kindlasummalise maksena. Kindlasummalise makse suuruse määrab rakendusüksus taotluse rahuldamise otsuses, lähtudes taotleja koostatud ja põhjendatud projekti eelarvest.

Lõikes 4 määratakse, millistele kuludele toetust ei anta.

Lõikes 5 sätestatakse, et § 7 lõikes 2 nimetatud riigiabi taotlemise puhul ei või kavandatavat tegevust alustada ja sellega seotud siduvaid kohustusi ei tohi võtta varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval.

Paragrahv 8 sätestab määruse raames toetatavate tegevuste abikõlblikkuse perioodi detailid. Lõige 1 sätestab ajaraami projekti abikõlblikkusele ja lõige 2 projekti kestvuse. Lõige 3 kirjeldab projekti abikõlblikkuse perioodi pikendamise võimalust ning tingimusi. Toetuse saaja taotluse alusel ja mõjuva põhjuse olemasolul võib abikõlblikkuse perioodi pikendada kuni 31.12.2029. Sellega võimaldatakse toetuse saajal abikõlblikkuse perioodi mõjuval põhjusel pikendada, tagamaks, et projekti elluviimistähtaja pikenemine ei oleks ainus põhjus, mis takistaks oluliste projektide elluviimist ja seeläbi meetme eesmärkide saavutamist.

Paragrahv 9 seab määruse raames antava toetuse piirsumma ja osakaalu.

Lõikes 1 määratakse toetuse maksimaalne ja minimaalne summa.

Lõikes 2 määratakse toetuse osakaal vähese tähtsusega abi andmisel.

Selles sekkumises antakse toetust kahe määruse alusel.

Tegevust toetatakse meetmest „Ringmajanduse korraldamine“.

Meede	Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	ELi toetuse eelarve	Riiklik kaasfinantseering	Omafinantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduse korraldamine	Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus; tööstus- ja teenindussektori, sh Veed energia- ja ressursitõhususe suurendamine ja auditite toetamine; jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine; jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine; ringlussevõtu võime suurendamine ja ohutu materjaliringluse tagamine.	111 028 963,0	2 122 758	118 500 000	231 651 721

Rakenduskavaga kooskõlas oleva sekkumise number on 21.2.4.12, rahastatud tegevuste detailne hinnanguline jagunemine on lisatud allpool tabelina. ELi toetusest on planeeritud

kasutada reaalselt 34 500 000 eurot, kogumaksumus 103 500 000 eurot. Meetme nimekirjas on ringmajanduse korraldamisel Euroopa Liidu toetuse protsent 47,93. Oleme rakenduskavas planeerinud selle sekkumise kogukuluks 103 500 000 eurot. Kuna toetuse andmisel tuleb arvestada riigiabiga, siis omafinantseeringu panus suureneb, sellest lähtudes oleme planeerinud kasutada Euroopa Liidu toetust 34 500 000 eurot. Peale selle sekkumise toetuse kasutamist saame muuta kogu ringmajanduse korraldamiseks mõeldud Euroopa Liidu toetusi.

	ELi toetuse eelarve eurodes	Oma- finantseering eurodes	Kogumaksumu s eurodes
Sekkumine: tööstus- ja teenindussektori, sh VKEde energia- ja ressursitõhususe suurendamine ja auditite toetamine	49 606 788	53 893 212	103 500 000
a) TAT määrus – audit	479 293	520 707	1 000 000
b) TAT määrus – investeering	49 127 495	53 372 505	102 500 000

ELi toetuse protsent on arvestuslikult 47,9292631352473 ning omafinantseeringu protsent on 52,0707368647527.

Reaalselt toetuse kasutamise soov on koondina erinev planeeritust. Kui kasutatakse väiksema toetuse protsendiga eelarvet, siis suurendatakse teises sekkumises toetuse osakaalu (kogusumma on sekkumistes paigas).

Rakenduskavaga kooskõlas olevad sekkumised	ELi toetuse eelarve	ELi toetuse osakaal	Riiklik kaas- finantseering	Oma- finantseering	Kogumaksumus
Ringmajanduspõhiste tootmis- ja tarbimismudelite kasutuselevõtu, sh tööstussümbioosi ja toorme hankimisega seotud kahjude vähendamise toetamine ning vastavate erialaekspertide koolitus:	5 159 444	47,93	264 706	5 340 556	10 764 706
a) TAT käskkiri teavitus/koolitus	850 000	85%	150 000	0	1 000 000
b) TAT käskkiri pärandmõjud (toorme allikate taastamine)	650 000	85%	114 706	0	764 706
c) TAT määrus avatud taotlemine	3 659 444	40, 66%		5 340 556	9 000 000
Tööstuse ja teenindussektori, sh VKEde energia- ja ressursitõhususe	49 606 788	47,93	0	53 893 212	103 500 000

suurendamine ja auditite toetamine:					
<i>a) TAT määrus – audit (ressursi- ja kemikaaliaudit)</i>	479 293	47,93	0	520 707	1 000 000
<i>b) TAT määrus – investeering</i>	49 127 495	47,93	0	53 372 505	102 500 000
Jäätmetekke ja pakendamise vältimine ja vähendamine, toodete korduskasutuse edendamine (määrus)	9 585 852	47,93	0	10 414 147	20 000 000
Jäätmete liigiti kogumise infrastruktuuri toetamine	24 685 805	47,93	975 699	25 843 158	51 504 662
<i>a) TAT käskkiri (riigi poolt vajaliku taristu arendamine)</i>	740 769	47,93	804 778	0	1 545 547
<i>b) TAT avatud taotlemine</i>	23 945 036	47,93	170 921	25 843 158	49 959 115
Ringlussevõtu võime suurendamine ja ohutu materjaliringluse tagamine	21 991 074	47,93	882 353	23 008 926	45 882 353
<i>a) TAT käskkiri (riigi poolt ettevalmistavad tegevused)</i>	5 000 000	85%	882 353	0	5 882 353
<i>b) TAT avatud taotlemine</i>	16 991 074	40,66%	0	23 008 926	40 000 000

ELi toetuse protsent on arvestuslikult 47,9292631352473 ning omafinantseeringu protsent on 52,0707368647527.

Lõigetes 3–7 tuuakse välja toetuste osakaalud. Toetuse maksimaalseks osakaaluks on üldise grupierandi määruse artikli 14 alusel antava abi puhul 20% suurettevõtjale, 30% keskmisele ettevõtjale ja 40% väikeettevõtjale. Kõiki nimetatud määrasid on Euroopa Komisjoni suuniste „Riigiabi SA.100251 (2021/N) – Eesti. Eesti regionaalabi kaart (1. jaanuar 2022–31. detsember 2027)“ alusel võimalik suurendada piirkonnas Kirde-Eesti (EE00A), mis on Ida-Viru maakond. Artikli 36 alusel antava abi puhul on võimalik anda suurettevõtjale abi kuni 45%, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjale kuni 47,93%. Artikli 38 alusel antava abi puhul on võimalik anda suurettevõtjale abi kuni 35% ja keskmise suurusega ettevõtjale kuni 45% ning väikeettevõtjale kuni 47,93%. Artikli 47 alusel antava abi puhul on võimalik anda suurettevõtjale abi kuni 45% ning väike- ja keskmise suurusega ettevõtjale 47,93%.

Eelnõu 3. peatükis sätestatakse nõuded taotlejale ja taotlusele.

Paragrahv 10 sätestab nõuded taotlejale.

Lõigetes 1–4 sätestatakse nõuded toetuse taotlejale.

Lõige 3 seab piirangud, millistele tegevusvaldkondadele toetust ei anta, täiendavalt seab see ka piirangud seoses kasvuhoonegaaside heite tasuta ühikutega Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise skeemist (European Unioni Emissions Trading Scheme – EU ETS). Eestis kuuluvad kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi käitajad, kelle tegevusalad vastavad Vabariigi Valitsuse 01.12.2016 määruses nr 134 „Kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteemi kuuluvate käitajate tegevusalade loetelu“ toodud nõuetele. Lisaks on sätte eesmärk on hoiduda osade valdkondade rahastamise dubleerimisest.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/uri=CELEX:32021R1058>), artikli 7 lõike 1 punkti b kohaselt ei toetata ERFist ja Ühtekuuluvusfondist investeeringut selliste kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisse, mis tulenevad direktiivi 2003/87/EÜ I lisas loetletud tegevustest.

Paragrahvi 11 kehtestatakse toetuse taotleja kohustused.

Taotlejal on kohustus teatada rakendusüksusele kõikidest muudatustest esitatud informatsioonis, mis mõjutab toetuse andmise otsust. Info, mille põhjal otsus langetatakse, peab olema võimalikult asjakohane, et vältida hilisemaid vaidlusi ja tagasinõudeid. Taotleja peab selgitama, kuidas vastab määruse nõuetele.

Paragrahvis 12 sätestatakse nõuded taotlusele.

Lõikes 1 nõutakse, et toetus, mida taotletakse, ei ületaks §-s 9 sätestatud piirmäärasid ning vastaks ühendmääruse § 4 lõikes 1 sätestatule.

Lõikes 2 kirjeldatakse, milliseid andmeid ja dokumente peab taotlus sisaldama. Taotluses peab olema kirjeldatud eesmärk, mida soovitakse toetuse abil saavutada, ning tegevuste kirjeldus, mida toetuse abil tehakse. Taotlusesse tuleb lisada ka taotleja kinnitused, mis näitaksid, et kõik esitatud andmed on õiged, ning lisada vajalikud dokumendid.

Lõikes 2 punktis 13 nimetatud ressursiaudit peab olema ajakohane. Ajakohaseks auditiks loetakse auditit, mis vastab auditi koostamise juhendile ning annab ülevaate olemasolevast olukorrast.

„Ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega kooskõla hindamisel tuleb arvestada ka paragrahvis 5 toodud selgitusi.

Kliimakindluse analüüs tuleb teha projektidele, mis taristuinvesteeringuid sisaldavad ka. Taristule, mille eluiga on vähemalt viis aastat, tuleb tagada kliimakindlus. Kliimakindluse analüüsi kohaldamisala on sätestatud Euroopa Komisjoni teatistes (2021/C 373/01) „Taristu kliimakindluse tagamise tehniliste suunised aastateks 2021–2027“ ning juhend selle tegemiseks on kättesaadav korraldusasutuse koduleheküljel <https://www.rtk.ee/toetuste-taotlemine-ja-korraldamine/kiirelt-katte/keskkonnanouded>. Kliimakindluse tagamisele kaasaaitamine on protsess, mille eesmärk on vältida taristu vastuvõtlikkust võimalikele pikaajalistele kliimamõjudele, tagades samas, et järgitakse energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet ja et projektist tulenevate kasvuhoonegaaside heitkoguste tase on kooskõlas 2050. aastaks seatud kliimanetraalsuse eesmärgiga.

Kui projekti kogumaksumus (kõik projekti abikõlblikud ja abikõlbmatud kulud, sh käibemaks) on:

- a) üle 200 000 euro, siis esitatakse eelarve kulude suuruse tõendamiseks taotluses iga kulu kohta vähemalt kaks hinnapakkumust, sest taotluse rahuldamise korral tuleb korraldada riigihange või ostumenetlus, mille tulemusena selgub projekt tegelik kulu ning rakendusüksus kontrollib hangete õiguspärasust;
- b) kuni 200 000 eurot, tuleb lisada vähemalt kaks hinnapakkumust ja määrata projekti kogumaksumus. Rakendusüksus projekti elluviimise käigus riigihanget või ostumenetlust ei kontrolli.

Kuni 200 000-eurose kogumaksumusega projektide korral antakse toetust kuluhüvitise lihtsustatud metoodikast lähtudes ning selleks arvestatakse abikõlblikud kulud kindlasummalise makse alusel ühendmääruse § 20 lõike 1 punkti 1 kohaselt.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 2021/1060/EL¹ artikli 53 lõike 3 punkti b alusel leitakse kogumaksumus eelarveprojekti alusel. Käesolevas määruses käsitatakse eelarveprojektina hinnapakkumuste alusel arvutatud kulude loetelu ja objektiivsuse tagamiseks on hinnapakkumusi iga kulu kohta vaja esitada vähemalt kaks. Taotluse rahuldamise korral rakendusüksus hankeid ja kuludokumente ei kontrolli.

Eelnõu 4. peatükis kirjeldatakse toetuse taotlemise protsessi.

Paragrahv 13 kirjeldab taotlusvooru avamist puudutavaid tegevusi.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlusvooru eelarve ja ajakava kinnitab rakendusasutus, kes annab selle info edasi rakendusüksusele.

Lõikes 2 sätestatakse, et 40% taotlusvooru eelarvest tuleb suunata väljaspoole Tallinna ja Tartu regioone. See nõue kehtestatakse tulenevalt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi 2023–2027 ülesandest „Analüüs ja ettepanekud Rohelisem Eesti ettevõtlusmeetmete puhul vähemalt 40% toetuste suunamiseks väljaspoole Tallinna ja Tartu regioone“. Ülesanne tuleneb Vabariigi Valitsuse üldisest eesmärgist ja valitsusliidu aluspõhimõttest nr 7.1.5. Tugevdame Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamisel ettevõtlustoetuste regionaalse jaotamise põhimõtet. Selleks kehtestame suuremat regionaalset tasakaalu loovad tingimused toetuste taotlemiseks ja kasutamiseks eesmärgiga suunata „Nutikam Eesti“ ja „Rohelisem Eesti“ ettevõtlusmeetmete puhul vähemalt 40% toetustest väljaspoole Tallinna ja Tartu regioone.

Lõikes 3 kirjeldatakse avalikkuse teavitamist taotlusvooru avamisest.

Paragrahv 14 sätestab toetuse taotlemise tähtaja ja taotlemise viisi.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotluse saab esitada taotleja või volitatud isik digitaalselt allkirjastatuna jooksvalt e-toetuse keskkonna kaudu kuni toetuse taotlusvooru eelarve ammendumiseni.

Lõikes 2 sätestatakse, et taotlusi ei võeta vastu enne taotluste vastuvõtu alguse päeva.

Lõikes 3 kirjeldatakse juhtu, kui e-toetuste keskkonnas peaks esinema tõrkeid. Sel juhul rakendub taotluse esitamise tähtpäevale ühendmääruse § 5 lõige 2.

Eelnõu 5. peatükis kirjeldatakse taotluse menetlemise protsessi.

Paragrahv 15 kirjeldab detailsemalt taotluse esitamist ja toiminguid taotlusega.

Lõikes 1 sätestatakse, et toetuse saamiseks tuleb taotlus esitada e-toetuse keskkonna kaudu ja tingimustel, mis on seatud §-s 12.

Lõikes 2 määratakse, et taotluse vastuvõtmisele kohaldub ühendmääruse § 5.

Lõikes 3 loetletakse rakendusüksuse poolt tehtavaid toiminguid.

Lõikes 4 sätestatakse, et taotlusi vaadatakse läbi esitamise järjekorras.

Lõikes 5 täpsustatakse tegevusi, mida tehakse taotluse läbivaatamisel.

Lõikes 6 antakse rakendusüksusele võimalus puuduste korral küsida taotlejalt selgitusi ja lisateavet taotluses esitatud andmete kohta, et otsus taotluse kohta oleks põhjalik ja kaalutletud. Puuduste kõrvaldamiseks on taotlejale ühe päringu kohta mõistlik aeg, milleks on kuni kümme tööpäeva.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2021/1060](#), 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid.

Lõikes 7 kirjeldatakse, millal loetakse taotlus nõuetele vastavaks.

Lõikes 8 loetletakse, millistel juhtudel ei tunnistata taotlus nõuetele vastavaks.

Lõikes 9 sätestatakse, millal teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Lõikes 10 sätestatakse taotluse menetlemise tähtaeg ning tingimus, mil võib seda pikendada.

Paragrahvi 16 lõigetes 1–3 kirjeldatakse hindamiskomisjoni moodustamist.

Paragrahvi 17 lõigetes 1–15 sätestatakse projektide hindamise, vastavus-, valikukriteeriumid ja -metoodika. Hindamiskomisjon hindab projekti kriteeriumide alusel, mis on vastavuses perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava seirekomisjonis kinnitatud vastavus- ja valikukriteeriumidega. Sättes nähakse ette, et toetuse taotluses kajastatud projekt kuulub rakendusüksuse poolt rahastamisele ja toetuse taotlus rahuldamisele osaliselt või täielikult üksnes juhul, kui on täidetud kõik taotlejale ja taotlusele esitatud nõuded ning projekt vastab sätestatud nõuetele. Innovatsiooni tähendus, mida taotluses tuleb välja tuua, on selgitatud § 2 lõike 2 punktis 6.

Valikukriteeriumid, millele taotluses kajastatud projekt peab vastama, enne kui rakendusüksusel on võimalik kinnitada, et projekt on rahastamiseks vajaliku lävendi ületanud, on esitatud järgmisena.

1. Projekti kooskõla „Keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD)“ ringmajanduse tegevussuuna tagamiseks, mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele (kooskõla kinnitatakse § 3 lõikes 2 toodud näitaja kaudu). Eelnimetatud valikukriteeriumi loeb rakendusüksus täidetuks, kui taotluse ja selle lisadokumentide alusel on võimalik asuda seisukohale, et projekt panustab määruses nimetatud toetuse andmise eesmärkidesse, sh „Eesti 2035“ sihti „Majandus – Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ kliima- ja keskkonnavaldkonnas ning tulemusse. Kui taotleja ja taotlus vastavad nõuetele, siis on eespool toodud nõue täidetud ning toetuse taotleja saab projekti kooskõla keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD), mõju perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava eesmärgile ja toetusmeetme eesmärkide saavutamisele kinnitada (kooskõla kinnitatakse § 3 lõikes 2 toodud näitaja kaudu).

2. Projekti põhjendatus. Rakendusüksus loeb projekti põhjendatuks juhul, kui toetuse taotluses kajastatud tegevused vastavad määruse §-s 5 toodud toetatavatele tegevustele ning toetuse taotluse lisadokumendid kinnitavad selliste tegevuste nõuetekohase elluviimise võimalust. Selle kriteeriumi raames hinnatakse, kas:

a) projekti eesmärgipüstitus on põhjendatud – on olemas probleem, kitsaskoht või kasutamata arenguvõimalus;

b) projekti sekkumisloogika on arusaadav, mõjus – projektis ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada projekti eesmärgid ning planeeritud väljundid ja tulemused parimal moel. Nende sidusus eesmärkidega ning mõjus on arusaadavad, võimalusel innovaatilisi lahendusi soosivad;

c) tegevuste ajakava on realistlik, arvestades mh tegevuste omavahelisi seoseid ja ajalist järgnevust.

3. Projekti kuluefektiivsuse kui valikukriteeriumi täitmise üle otsustamisel lähtub rakendusüksus määruse § 12 lõikes 2 nimetatud taotluses sisalduvast infost. Kui taotleja on esitanud rakendusüksusele nõutud info ja arvestanud määruses toodud, loeb rakendusüksus projekti kuluefektiivseks, kui saadud taotleja info alusel on võimalik asuda põhjendatult seisukohale, et kavandatud eelarve on määrusega kooskõlas.

Lisaks loetakse kriteerium täidetuks, kui olemasoleva info alusel saab eeldada, et projekti elluviimise kulud vastavad turuolukorrale, hangete korraldamisel järgitakse riigihangete seadust ja hanked tehakse riigihangete registris.

Selle kriteeriumi puhul hinnatakse kas ettenähtud tegevused/lahendused on kuluefektiivne viis planeeritud väljundite/tulemuste saavutamiseks ja kas planeeritud eelarve on realistlik ja mõistlik, st on selge, milliste arvutuste ja hinnangute alusel on eelarve koostatud ning planeeritud kulud on vajalikud ja mõistlikud. Taotlejal on piisav võimekus projektile järgnevate püsikulude rahastamiseks.

4. Taotleja suutlikkust projekti ellu viia hindab rakendusüksus taotluses esitatud andmete põhjal. Rakendusüksus loeb taotleja suutlikuks projekti ellu viima üksnes juhul, kui taotleja vastab kõigile määruses taotlejale sätestatud nõuetele (nt nõuded taotlejale, taotlusele, taotleja kohustustele jms).

5. Projekti kooskõla Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega. Rakendusüksus loeb nimetatud valikukriteeriumi täidetuks üksnes juhul, kui toetuse taotluses kajastatud teabe põhjal on võimalik asuda seisukohale, et toetatav projekt vastab määruse §-s 3 sätestatud toetuse andmise eesmärkidele, sh „Eesti 2035“ pikaajalise strateegilise sihi „Eestis on tugev, uuendusmeelne ja teadmistepõhine ning vastutustundlik majandus“ eesmärgile.

Paragrahvi 18 lõigetes 1–8 sätestatakse taotluse rahuldamise tingimused ja korra.

Lõikes 1 sätestatakse tingimused, millal tehakse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsus.

Lõikes 2 loetletakse taotluse rahuldamise otsuses olevaid toetuse saaja õigusi, kohustusi ja tingimusi. Punkti 2 kohaldatakse mh ka kindlasummaliste maksete korral, sh käsitletakse maksete suurus ja tingimusi.

Lõikes 3 tuuakse välja, et rakendusüksus toimetab taotluse rahuldamise otsuse toetuse saajale kätte viivitamata pärast otsuse tegemist e-toetuse keskkonnas.

Paragrahv 19 sätestab taotluse rahuldamata jätmise täpsemad tingimused ja korra.

Lõikes 1 sätestatakse, et taotlus jäetakse rahuldamata ühendmääruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel.

Lõikes 2 öeldakse, et taotlus jäetakse rahuldamata, kui selles soovitud toetuse suurus ületab meetme eelarve vaba jäägi või seda ei ole võimalik osaliselt rahuldada, nagu sätestatud ühendmääruse § 9 lõikes 1.

Lõikes 3 kirjeldatakse rakendusüksuse õigusi juhul, kui taotlus ei vasta ühendmääruse § 9 lõikele 1.

Lõikes 4 loetletakse andmed, mis pannakse kirja taotluse rahuldamata jätmise otsuses.

Lõikes 5 sätestatakse viis, kuidas taotluse rahuldamata otsus taotlejale edastatakse.

Paragrahv 20 sätestab täpsemad tingimused, millal taotlus rahuldatakse osaliselt või kõrvaltingimustega.

Lõikes 1 tuuakse välja, millal on taotluse osaline rahuldamine lubatud. See toimub vaid juhul, kui saavutatakse toetuse andmise eesmärk. Vastasel juhul on risk, et toetussumma makstakse välja asjata.

Lõikes 2 tuuakse välja, mis tingimustel saab taotlust osaliselt rahuldada.

Lõikes 3 sätestatakse, et taotluse võib osaliselt rahuldada ühendmääruse § 9 lõike 1 järgi.

Lõikes 4 sätestatakse, millal saab taotluse rahuldamise otsuse teha kõrvaltingimusega. See toimub ühendmääruse § 9 lõigete 2 ja 3 järgi.

Lõikes 5 kirjeldatakse juhtu, kui toetus on otsustatud tingimuslikult rahuldada. Sellisel juhul saab taotleja toetust alles pärast seda, kui ta on täitnud rakendusüksuse poolt ette kirjutatud tingimused.

Eelnõu 6. peatükis kirjeldatakse, millisel juhul muudetakse taotluse rahuldamise otsust ja millal tunnistatakse see kehtetuks.

Paragrahv 21 kirjeldab taotluse rahuldamise otsuse muutmise protsessi.

Lõikes 1 sätestatakse võimalused, mille alusel saab taotluse rahuldamise otsust muuta.

Lõikes 2 loetletakse juhud, millal on toetuse saaja kohustatud taotlema rakendusüksuselt taotluse rahuldamise otsuse muutmist.

Lõikes 3 sätestatakse, et rakendusüksusel on õigus keelduda taotluse rahuldamise otsuse muutmisest, seda juhul, kui muutub oluliselt projekti oodatav tulemus. Ühendmääruse § 12 lõike 6 kohaselt on kindlasummalise makse kasutamisel lubatud muuta üksnes projekti abikõlblikkuse perioodi. Seega tuleb projekti tegevuste ja tulemuste määramisel olla väga hoolikas.

Lõikes 4 reguleeritakse tähtaeg, mille jooksul peab rakendusüksus muutmise otsuse tegema.

Paragrahvi 22 lõigetes 1 ja 2 kirjeldatakse taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise protsessi.

Eelnõu 7. peatükis kirjeldatakse toetuse saaja ja partneri õigusi ja kohustusi.

Paragrahvi 23 lõigetes 1–7 sätestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused. Lõikes 3 on sätestatud tingimused projektidele, mille maksumus on suurem kui 200 000 eurot – nende puhul ei rakendata lihtsustatud kulu hüvitamise viisi.

Eelnõu 8. peatükis kirjeldatakse aruannete esitamise protsessi.

Paragrahv 24 kirjeldab toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamist.

Lõigetes 1–8 sätestatakse, mida peab toetuse saaja aruandes kajastama, millal ja kuidas selle esitada.

Aruande esitamisel on oluline roll rakendusüksusel, kes täpsustab vastavalt taotlusele, kui tihti ja millal peab aruande esitama. Peale projekti lõppemist aruannete esitamise vajaduse ja detailse info kogumise vajaduse üksikasjad kooskõlastab rakendusüksus eelnevalt rakendusasutusega. „Eesti 2035“ näitajatesse panustamine fikseeritakse ainult kinnitamise teel, eraldi infot ei koguta.

Eelnõu 9. peatükis kirjeldatakse toetuse maksmise tingimusi.

Paragrahvis 25 sätestatakse toetuse väljamaksmise tingimused.

Lõigetes 1–8 tuuakse välja toetuse maksmisega seotud üksikasjad.

Paragrahv 26 sätestab, millal võib rakendusüksus peatada toetuse maksmise menetlemise. Seda tehakse ühendmääruse §-s 33 sätestatu põhjal.

Eelnõu 10. peatükis kirjeldatakse taotluse menetlemisega seotud finantskorrektsioone ja vaideid.

Paragrahv 27 sätestab, mille põhjal tehakse finantskorrektsiooni otsus ja toetus tagastatakse. See tehakse ÜSS2021_2027 §-de 28–30 ja ühendmääruse §-de 34–38 põhjal.

Paragrahvi 28 lõigetes 1 ja 2 kirjeldatakse vaide esitamise protsessi. Vaie tuleb esitada enne halduskohtule kaebuse esitamist rakendusüksusele ÜSS2021_2027 § 31 kohaselt ja see vaadatakse läbi haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Sama paragrahvi järgi võib esitada ka vaide, mis on tehtud auditiaruande alusel.

Paragrahv 29 sätestab tingimuse, millal määrus jõustub. Määrus jõustub perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide eeltingimuse täitumisel, milleks on riigi jäätmekava 2022–2028 kehtestamine. Euroopa Komisjon peab eeltingimuse täitmise kinnitama.

4. Eelnõu vastavus ELi õigusele

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid.

Määruse eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste ELi määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi.

5. Määruse mõju

Toetust antakse Ühtekuuluvusfondist. Määruse rakendamine ei too riigieelarvesse tulusid. ELi 2021–2027 vahenditega on võimalik ellu viia tegevusi Eesti majanduse toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Määruse jõustumisega rahastatakse ettevõtete ressursikasutuse süstemaatilist hindamist ning ressursisäästuprojektide koostamist koos hinnangulise säästupotentsiaali ja tasuvushinnanguga ning võimaliku tegevuskava ja seireplaaniga.

5.1. Määruse üldine mõju.

Määruses planeeritud tegevused lähtuvad „Eesti 2035“ strateegiast ning selle juurde kuuluvast tegevuskavast, mille raames on Vabariigi Valitsus kokku leppinud reformides ja muudatustes, mis on vajalikud strateegiliste sihtide saavutamiseks ja Euroopa Komisjoni poolt Eestile antud riigipõhiste soovitude elluviimiseks. Tööstuse üleminek vähese CO₂ heitega ressursitõhusale ringmajandusele on riigi konkurentsivõime ja keskkonnaga arvestamise seisukohalt määrava tähtsusega. Tegevusega jätkatakse olemasolevates tööstusettevõtetes kriisist taastumisel rohepööret, jätkates (alustatud ELi vahenditest 2014–2020, nüüdseks vahendid lõppenud) ressursitõhususe, sh energiatõhususe suurendamisega. Toetusi rohepöörde võimaldamiseks ettevõtetes antakse ka teisest rahastusallikatest (nt taastekava). Ettevõtted on üles näidanud suurt huvi energia- ja ressursitõhusust suurendavate investeeringute vastu. Selleks, et aidata kaasa kiiremale ja ulatuslikumale rohepöördele ettevõtetes, sh VKEdes, peame ühe ettevõtluse rohestamise sekkumisena oluliseks suunata lisaraha ressursitõhususe suurendamiseks. Tegevuse elluviimist toetab ka see, et Eestis on olemas pädevad ressursitõhususe spetsialistid (audiitorid), kes aitavad investeeringuvajadused tervikliku hinnangu andmise abil välja selgitada, ja ettevõtete teadlikkus ressursi- ja energiatõhususe suurendamise meetmetest on kasvanud. Samas meetmes toetatakse ka eraldi ressursiauditite koostamist. Määruse jõustumisega rahastatakse neid investeeringuid, mida teeb ettevõtte ressursitõhususe parandamiseks, kasutades uudsemaid lahendusi. See saavutatakse nii seadmete väljavahetamisega parema tehnoloogia vastu kui ka seadme soetamisega oma tootmisjääkide kasutamiseks. Meetme tegevusega panustatakse ettevõtete rohepöördesse, kuna selle saavutamiseks tuleb jätkata tootmise kasvu lahti sidumist suurenevast ressursikasutusest ning tootmise keskkonnamõju vähendamist.

5.2. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele.

Vähendatakse imporditava toorme ja energia kasutust tänu tõhusamale ressursikasutusele ehk suureneb ressursi- ja energiasõltumatus.

5.3. Mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Meetmest tehtud investeeringute tulemusena väheneb tööstuse tegevuse mõju elu- ja looduskeskkonnale, kuna vähenevad heitmete sattumine keskkonda, jäätmete teke ning esmase toorme kasutus. Meetme raames rahastatavad projektid aitavad kaasa ka kasvuhoonegaaside heidete vähenemisele, keskkonnahoiu suurenemisele, ressursside tõhusamale kasutusele ja ringmajanduse edenemisele ning laiemalt rohepöörde saavutamisele.

5.4. Mõju majandusele.

ELi vahenditega on võimalik ellu viia tegevusi Eesti toodete ja teenuste ressursimahukuse vähendamiseks. Meetme tulemusel parandatakse ettevõtete võimalusi teha investeeringuid ressursitõhususe lahendustesse ressursside tõhusamaks kasutamiseks ja lisandväärtuse suurendamiseks, sh Eesti ressursitootlikkuse ja lisandväärtuse kasvu. Toetus on tõuge ettevõtetele ressursitõhususse investeerimise soodustamiseks, mis kiirendab tööstusettevõtete rohepööret ja mida varem on rahastatud ELi 2014–2020 vahenditest ning seega ei mõjuta otseselt valitsussektori eelarvepositsiooni, kuna tegu on lisanduvate vahenditega.

5.5. Mõju regionaalarengule.

Kuna meetme tegevuse käigus suureneb ettevõtete ressursitootlikkus, on eeldatavalt kaudne positiivne mõju regionaalarengule tänu jätkusuutlikumatele ettevõtetele, kes kohalikku elu aitavad üleval hoida. Toetatava sihtgrupi (mäetööstus, töötlev tööstus) põhjal võib eeldada toetuse suuremat koondumist tööstuspiirkondadesse. Võib eeldada, et piirkonnad, kus on vähem tööstust ja rohkem kaitsealasid (näiteks saared ja Läänemaa), saavad meetme tegevusest vähem toetust. Eesti ettevõtluse jätkusuutlikkus aitab ressursitõhusamate lahenduste abil kaasa Eesti majanduse kasvule. Samuti väheneb sõltuvus esmasest, sh imporditavast toorainest. Lisaks väärtustatakse rohkem Eestist saadavat toorainet. Arvestades piiratud taotlejate sihtgruppi (mäe- ja töötlev tööstus) ja meetme eesmärki (tööstusettevõtete rohepööre), ei ole mõistlik taotlemist regiooniti piirata. Küll kasutame toetuse andmise võimalusi riigiabi jaoks (sh Ida-Virumaale regionaalabi). Ettevõtete ressursitõhususe suurendamise toetusmeetme varasem kogemus näitab, et taotlejaid tuleb üle Eesti.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide eeltingimuse täitumisel (riigi jäätmekava 2022–2028 kehtestamisel, Euroopa Komisjon peab eeltingimuse täitmise kinnitama).

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Siseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Riigikantseleiga, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Riigi Tugiteenuste Keskusega. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks keskkonnavaldkonna arengukava (KEVAD) juhtkomisjonile.